

VĒSTURES AVOTI

Anita Čerpinska

ROMAS KATOĻTICĪGIE RĪGĀ 18. GADSIMTA PIRMAJĀ PUSĒ

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvā esošajā Rīgas rātes ārējā arhīva fondā (673. f.) atrodamas ziņas par ļoti dažādiem pilsētas vēstures aspektiem – militāro sfēru, karavīru izvietošanu iedzīvotāju mājokļos, nodokļu iekasēšanas un ēku novērtēšanas jautājumiem, skolu un citu publisku iestāžu vēsturi utt. Publicējamais dokuments nāk no lietas, kurā apkopoti dokumenti par Romas katoļu stāvokli Rīgā 18. un 19. gadsimtā. Tā kā tie atrodas rātes arhīvā un pārsvarā ir rātes lietvedības daļas, tie parāda rātskungu nostāju attiecīgā jautājumā. Konkrētais dokuments jau agrāk piesaistījis vēsturnieku uzmanību un ir publicēts baltvācu avotu krājumā.¹ Dokuments balstīts pārsvarā uz rātes sēžu protokoliem, tādēļ dotas atsauces uz to tekstiem un piezīmēs sniegti papildinājumi, ja dokumentā protokola teksts būtiski īsināts.

Kopš zviedru laikiem Rīgā bija aizliegts noturēt Romas katoļu dievkalpojumu. 1660. gada 3. maijā parakstītais Olivas miera līgums starp Poliju-Lietuvu un Zviedriju, saskaņā ar kuru poļi zviedriem uz visiem laikiem atdeva Vidzemi otrpus Daugavas, noteica, ka visiem Vidzemes iedzīvotājiem, kuri pieder pie katoļticības, jābauda brīvība piekopt savu ticību un dievvārdus savās mājās privātā kārtā bez traucējumiem vai apspriešanas.² 1686. gada Zviedrijas Baznīcas likums noteica, ka Zviedrijā un tās provincē iedzīvotājiem jābūt luterāņiem un ka citu ticību praktizēšana publiski ir aizliegta un sodāma. Ja kādai neprotestantu reliģijai piederīgie atradās vai ieradās Zviedrijā vai tās teritorijās, viņiem bija atļauts palikt pie savas ticības, kamēr tie “dzīvoja klusumā un netraucēja citus”. Ja viņi vēlējās noturēt dievkalpojumu ar dziedāšanu un lūgšanos, to drikstēja darīt vien savās mājās vai apmešanās vietā aiz slēgtām durvīm un tikai sev, nepieaicinot citus.³ Ar zināmām atrunām un papildinājumiem

šis likums saglabāja spēku Baltijas provincēs arī pēc pievienošanās Krievijas impērijai.⁴

Pilsētā katoļiem nebija palikusi neviena baznīca (par jauna dievnama celtniecību sāks runāt tikai 18. gadsimta 40. gados, bet rāte tam sekmīgi pretosies). Neskatoties uz to, pilsētā mitinājās katoļticīgie un ik pa laikam ieradās kāds garīdznieks. Tiem gadījās nonākt konfliktos ar rāti, kas sekoja līdzī, lai priesteri nepārkāptu noteikumus, nedalītu Sv. Sakramentus un nenoturētu dievkalpojumus.

Publicējamais dokuments ir kā pārskata ziņojums par vairākām konfliktsituācijām starp rāti un Romas katoļu garīdzniekiem no 1721. līdz 1735. gadam. Visticamāk, tas tapis tādēļ, ka 1735. gada sākumā Pēterburgā aktīvi darbojās Rīgas rātes sūtīti pārstāvji, kuri centās vairākos jautājumos izkārtot pilsētai vēlamus lēmumus. Dokumenta autori panāca savu. 1735. gada aprīlī no Pēterburgas atnāca pavēle izraidīt ziņojumā minēto franciskāņu tēvu Frīdrihu Johanu Provinu no Rīgas un neļaut arī kādam citam noturēt Romas katoļu dievkalpojumus.⁵ Kopumā Rīgas rātes nostāju pret Romas katoļu ticības praktizēšanu parāda kāds 19. gadsimta sākuma dokuments. Tajā izklāstīts, ka cars Pēteris I Rīgā apstiprinājis brīvu luterticības praktizēšanu. Tāpat pilsētā brīvi darbojas pareizticīgā baznīca, jo tā ir valdošā Krievijas impērijā. Salīdzinājumā ar iepriekš minētajām konfesijām katoļticība pilsētā tiek tikai "pieciesta".⁶

Dokuments ne tikai atspoguļo Romas katoļu garīdznieku darbību Rīgā un rātes pret darbību, bet arī rāda, cik un kādu sociālo grupu pārstāvji veidoja Romas katoļticīgo kopienu Rīgā. Tas ir arī liecība rātes attiecībām ar Krievijas varas pārstāvjiem pilsētā. Ja rātskungi uzskatīja, ka viņiem ir taisnība un tiesības, viņi mēdza ignorēt gubernatoru vai ģenerālgubernatoru pavēles. 18. gadsimtā un 19. gadsimta sākumā tādi gadījumi sastopami visnotaļ bieži.

Summārais ziņojums par to, kas šeit notiek ar Romas katoļu ticības publisku piekropšanu⁷

Kopš laika, kad šī pilsēta nonākusi Viņa Ķeizarkās Majestātes valdīšanā, sākumā un ilgu laiku pēc tam nav radusies kustība par dažām agrākajām konstitūcijām pretēju brīvību attiecībā uz Romas katoļu ticības piekropšanu.⁸ It īpaši šurp pavasara laikā ar strūgu precēm nākošiem poļiem viņu uzskatīšanās laikā bijusi atļauja kādā priekšpilsētas privātmājā noturēt dievkalpojumu, kuru tomēr patvaļīgi vairākkārt rīkojuši pie Daugavas uzstādītā teltī.⁹ Arī tad nebija manāmas liecības par kādiem jauninājumiem, kas attiektos uz Sv. Sakramentu piešķiršanu un būtu pretēji agrākiem rīkojumiem. Tā vietā šeit esošie Romas katoļi attiecīgos gadījumos, kad bija iemesls, bet pietiekami reti, devušies uz Jelgavā esošo baznīcu un savā baznīcā pieņemtajā kārtībā rīkojuši tur ceremonijas.

1723. gada 29. maijā pēc vadošā birģermeistara Vīdava¹⁰ kunga ierosinājuma, tā kā viņš izdzirdējis, ka godātā Gotharda Johana Brokhauzena¹¹ Smilšu ielas namā Romas katoļi publiski noturējuši savu dievkalpojumu, virsfoģtam Šulcenam¹² tika uzdots izmeklēt, kādā veidā Romas katoļi iekārtojuši namu savam dievkalpojumam un kā tas patiesībā ir, un viņš tika draudzīgi pilnvarots par to sagatavot ziņojumu.¹³ Fogtejas tiesā¹⁴ notika izmeklēšana. Tās 31. maija protokols izklāstīts augsti godātai rātei, kas 12. jūnijā nolēma: stingri aizliegt godātā Gotharda Johana Brokhauzena atraītnē tās namā atļaut atklāti piekopt Romas katoļu ticību, kas ir pretēji šejienes likumiem, tāpat kā nesaskan ar pēdējo Nīstades mieru,¹⁵ un brīdināt par neizbēgamu sodu nepaklausības gadījumā.¹⁶ Kad atsaukta minētā atraītnē kopā ar dēlu, tā liecināja, ka nav viņu spēkos liegt Romas katoļiem ticības piekropšanu, jo viņa izīrējusi savā nama zāli pēc holandiešu tirgotāja Zānena un adjutanta Frazera pieprasījuma. Viņai nezinot, viņi lietojuši to baznīcai vai dievkalpojuma noturēšanai. Pulkvedis Brillī bieži tur nākot, un viņa to kā kroņa militāro ierēdni nevarot aizkavēt. Tas viss tika ziņots augsti godātai rātei 21. jūnijā. Tā uzdeva godātai fogtejas tiesai atvest Romas katoļu priesteri un viņu informēt, ka brīva viņa ticības piekropšana šajā pilsētā nevar tikt paciesta, jo ir pret agrākiem likumiem un miera traktātu, un

viņam pēc tā jāvadās, ja viņš nevēlas redzēt savu zāli aizzīmogotu.¹⁷ 15. jūlijā virsfogts Šulcens ziņoja, ka viņš, sekojot pagājušā mēneša 21. datuma augsti godātās rātes lēmumam, aizliedzis pašreiz šeit esošajam un Romas katoļu ticībai piederošajam priesterim Ignācijam Bonaventuram¹⁸ noturēt publisku viņa ticības dievkalpojumu Brokhauzena namā, draudot apzīmogot tur esošo zāli. Bet minētais tam nepakļāvās, tādēļ viņš vakar no rīta patiešām veica apzīmogošanu un uzliktā zīmoga uzraudzīšanai tur nostādījis divus zaldātus. Pēc tam, kad tas bija nokārtots, pulkvedis Brillī kungs ieradies ar iepriekš minēto priesteri. Šis pulkveža kungs ar smagiem vārdiem raidīja prom nostādītos zaldātus, lai apskatītu zīmogu, bet tas palicis neskarts.¹⁹ Pēc pieprasītā un mutiski saņemtā ziņojuma par minētās zāles apzīmogošanu viņa gaišība ģenerālis-šefs²⁰ un šejienes ģenerālgubernatora kungs firsts Repņins²¹ licis teikt vadošajam birģermeistaram Vīdava kungam ar kapteiņa Brandta kunga starpniecību un klāt esot birģermeistaram Cimmermaņa²² kungam, ka šeit esošais Romas katoļu priesteris Ignācijs Bonaventura no godājamās Ārlietu valsts kolēģijas saņēmis atļauju palīdzēt ar viņu dievkalpojumu tiem virsnieku kungiem, kuri šeit uzturas un pieder pie Romas katoļu ticības.

Kad šie lūguši, lai viņiem uz īsu laiku atļauj noturēt dievkalpojumu Brokhauzena namā, līdz viņi atradīs citu iespēju piekopt savu ticību, un, lai tas notiktu, noņem noīrētajām telpām priekšā uzlikto zīmogu, tad augsti godātai rātei tādējādi bija jāatļauj zīmoga noņemšana un tā nedrīkstēja kavēt pielaist virsnieku kungus, kuri pieder Romas katoļu ticībai, kādu laiku piekopt to iepriekš aprakstītajā namā. Augsti godātā rāte paziņojusi Viņa gaišībai, ka iepriekš minētie virsnieku kungi varētu piekopt viņu dievkalpojumus privāti savos dzīvokļos un ka šāda publiska viņu ticības piekopšana ir pretēja pēdējam Nīstades traktātam.²³ Tā [rāte – A. Č.] vēl trīs reizes atkārtoti saņēma priekšrakstu likt noņemt zīmogu un Romas katoļu virsnieku kungiem atļaut veikt dievkalpojumu Brokhauzena namā tik ilgi, kamēr viņi atrod citu iespēju. Respektējot Viņa gaišību un ņemot vērā, ka viņa pavēle balstīta uz Augstāko varu, augsti godātā rāte pilnvaroja noņemt zīmogu no minētajām Brokhauzena nama telpām, lai uz īsu laiku pieļautu prasīto brīvību šeit esošajiem Romas katoļu virsnieku kungiem tur noturēt viņu

dievkalpojumu. Virsfogtam Šulcena kungam atļāva vēl tai pašā varakārā noņemt zīmogu.²⁴ Rāte to pavēlēja ar piebildi zināšanai un izpildīšanai, ka pilsēta caur šo rīcību neatzīst, ka tai nebūtu bijusi taisnība, un ka Viņa gaišība tādēļ nekādā veidā nevēlas atņemt pilsētai tās tiesības, jo citādi izskatītos, ka viņš kā ģenerālgubernators augsti godātās rātes zīmogu un sardzi nerespektē. Pēc tam Romas katoļi publiski novadīja savu dievkalpojumu citadelē ģenerālmajora Brillī mājoklī, kur sludināja arī barons fon Šenka kungs un Brukendāls, pret ko [rāte – A. Č.] neko nevarēja teikt, jo tas notika Augstā kroņa jurisdikcijā.

1731. gada februārī ģenerālsuperintendents un virsmācītājs Bruininga²⁵ kungs konsistorijā minēja, ka Romas katoļu priesteris mēģinājis priekšpilsētā izveidot skolu un noturēt Romas katoļu dievkalpojumu, ko 17. martā augsti godātā rāte uzdevusi godātai landfogtejas tiesai²⁶ izmeklēt, lai pēc apstākļiem varētu to sprediķotājam noliegt.²⁷ Romas katoļu priesteris Faustins Skaminskis, tāpat kā Stefans Fundo, tam paklausīja pēc tiesiskas pārliecināšanas pakļauties šim aizliegumam.

1732. gada 22. novembrī ģenerālsuperintendents un virsmācītājs Bruininga kungs vēlreiz lūdza par to parūpēties, jo katoļi neklausot viņa gribai.²⁸ Pēc apvaicāšanās un iztaujāšanas par priekšpilsētā noturēto katoļu dievkalpojumu tika noskaidrots, ka divi priesteri katru svētdienu un svētku dienu notur publisku dievkalpojumu vācu un poļu valodā pulkvedim Finka kungam piederošā namā Lastādijā²⁹. Vērsās pie augstdzimušās Ekselences ģenerāļa-šefa un gubernatora Lasi³⁰ kunga ar lūgumu tam patraucēt un likt slēgt namu.³¹ Tas arī žēlīgi pavēlēja slēgt baznīcu un turpmāk nenoturēt dievkalpojumu.

Reihsgrafā kungs un sūtnis Frīdriha Kazimira fon Lēvenvoldes³² kungs no Varšavas atsūtījis ar 28. jūliju j. st. datētu rakstu ar kopiju franču valodā no šeit mītošā Romas katoļu Sv. Franciska ordeņa garīdznieka tur [Varšavā – A. Č.] esošā pāvesta nuncijs ekselencei adresētu sūdzību par to, ka šeit tiek liegta brīva ticības piekopšana, un rekomendējis atspēkot šo sūdzību, kas viņam pašam liekas viegli.³³

1734. gadā šeit atkal ieradās Romas katoļu sprediķotājs, kas priekšpilsētā dalīja Sv. Sakramentus. Tam pašam Fr. Johanam Pro-

vinam no reformēto franciskāņu³⁴ kongregācijas 17. un 19. augustā nopietni pavēlēja izbeigt dievkalpojumu un to, kas ar to saistīts, un ierosināja no šejienes doties prom.³⁵ Lai gan tas viņam atkal nesen atgādināts, tomēr viņš attaisnojās, ka viņš savas ilgstošās nevarības dēļ nevar iziet un ka viņam vēl jāuzkavējas poļa Miķeļa Kazakeva namā.

Pēc 1735. gada 2. janvārī veiktās cilvēku uzskaites 137 vīri, 136 sievas, 149 bērni, 10 kalpi un 9 kalpones, kopā 441 dvēsele priekšpilsētā pieder pie Romas katoļu ticības. Pilsētā varētu uzturēties ap 200 šīs ticības pārstāvju, kas daļēji ir kalpi un kalpones māj-saimniecības dienestā, daļēji – strādnieki, kuri nodarbināti tirdzniecībā, bet to skaitu nav tik viegli noteikt. No viņiem daudzi pieraduši iet uz nevācu baznīcu un pieņemt komūniju. Citi ļaudis te apmetušies uz dzīvi kopš vairākiem gadiem un saistījušies laulības saitēm ar luterāņu ticīgajiem, bet daudzi citi pieraduši šeit ierasties ik pa laikam, pateicoties pastāvošajai tirdzniecībai starp šejieni un Poliju. Ļoti akurātu Romas katoļu uzskaiti nevar veikt, pārsvarā aiz bažām, ko tā var sacelt, jo šī pilsēta kā robežvieta nevēlas zaudēt šādus dienesta cilvēkus un strādniekus, ņemot vērā pret Kurzemi un Vidzemi iecelto 2 gadu pierakstu.³⁶

ATSAUCES UN PIEZĪMES

- ¹ August von Bulmerincq (Hrsg.) (1906). *Aktenstücke und Urkunden zur Geschichte der Stadt Riga 1710–1740*. Bd. 3. Riga, S. 258–261.
- ² F. H. Schultz (1860). *Geschichte des Friedens von Olivia vom 3. Mai 1660*. Labiau: C. F. Weiss, S. 64.
- ³ *Kirchen-Gesetz und Ordnung. So der Großmächtigste König und Herr Carl der Eilffte, Der Schweden, Gothen und Wenden König u. Im Jahr 1686 hat verfassung un dim Jahr 1687 im Druck außgehen und publiciren lassen* [1687]. Stockholm: Joh. G. Eberdt, S. 1–4.
- ⁴ Andres Andresen (2012). Formal stipulation and practical implementation of religious privileges in Estland, Livland and Courland under Russian supremacy: researching the core of Baltic regional identity. *Ajalooline Ajakiri*, 1/2, pp. 33–54, here p. 38.
- ⁵ Imperatores Annas pavēles tulkojums par Fr. Provina izraidīšanu no Rīgas [vācu val.], 07.06.1735. *Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs* (turpmāk: LNA-LVVA), 673–1–468, 18. lp. Datumi šeit un turpmāk norādīti pēc jaunā stila.

- ⁶ Rīgas rātes vēstules uzmetums Vidzemes guberņas valdei par dažādu konfesiju tiesisko stāvokli pilsētā [vācu val.], 30.08.1814. *LNA-LVVA*, 673–1–468, 39.–40. lp.
- ⁷ Summārais ziņojums par to, kas šeit notiek ar Romas katoļu ticības publisku piekopšanu [vācu val.] 08.03.1735. *LNA-LVVA*, 673–1–468, 10.–14. lp.
- ⁸ Iepriekš minētais 1660. gada Olivas miera līgums bija pamats, uz kuru balstījās rātes iebildumi pret Romas katoļu dievkalpojuma publisku veikšanu. Rāte uzskatīja, ka šis līgums, lai gan nosaka reliģisko brīvību, tomēr ierobežo katoļu garīdznieku brīvu darbošanos un neļauj Romas katoļu baznīcai pieprasīt sev vienlīdzīgas tiesības Rīgā ar evaņģēliski luterisko vai pareizticīgo baznīcu (Rīgas rātes ziņojums citticībnieku lietu galvenajam direktoram Aleksandram Goļicinam [vācu val.], 11.02.1815. *LNA-LVVA*, 673–1–468, 75.–77. lp.).
- ⁹ Lai veicinātu tirdzniecību starp Krieviju un Poliju-Lietuvu, bija noteikts, ka Rīgā ar precēm ienākošajiem poļu tirgotājiem ir tiesības ņemt līdzīgu garīdznieku un noturēt dievkalpojumu tam ierādītā vietā, bet pēc darījumu beigšanas garīdzniekam jādodas prom kopā ar tirgotāju. Ja poļi vēlētos apmesties Rīgā uz ilgāku laiku, arī garīdznieks drīkstēja palikt.
- ¹⁰ Melhioris Vidavs (*Wiedau*, 1679–1738) – Rīgas tirgotāja dēls, darbojies rātē kopš 1711. gada, birģermeistars kopš 1722. gada.
- ¹¹ Gothards Johans Brokhauzens (*Brockhausen*, ?–1714) – Rīgas tirgotājs.
- ¹² Mihaels Johans Šulcens (*Schultzen*, 1676–1746) – Rīgas rātskungs kopš 1711. gada, birģermeistars kopš 1724. gada.
- ¹³ Ieraksts Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 09.06.1723. *LNA-LVVA*, 749–6–84, 131. lpp. Minēts ne tikai tas, ka Brokhauzena namā noturēti dievkalpojumi, bet arī tas, ka tur kristīti bērni.
- ¹⁴ Fogtejas tiesa – Rīgas rātei pakļauta institūcija, kas izskatīja namnieku sūdzības un strīdus, to vadīja viens no birģermeistariem – virsfogts.
- ¹⁵ Nīstades miera līgums slēgts 1721. gada 10. septembrī starp Krieviju un Zviedriju pēc Lielā Ziemeļu kara. Saskaņā ar tā 4. pantu Zviedrija atdeva Krievijai Vidzemi, līdz ar to arī tās pilsētu Rīgu. 9. pants noteica pilsētu, maģistrātu, gīlžu un cunfšu tiesību saglabāšanu. 10. pants atrunāja, ka evaņģēliskā ticība, baznīca un skolu sistēma paliek nemainīta, kā bijusi Zviedrijas valdīšanas laikā, un ka zemē nedrīkst realizēt nekādu ticības apspiešanu. Rīgas 1710. gada 15. jūlija kapitulācijas līguma ar Krieviju 1. pants paredzēja Augsburgas konfesijas saglabāšanu ar visiem rituāliem negrozītā veidā, bet 2. pants paredzēja visu agrāko valdnieku doto privilēģiju un brīvību saglabāšanu.
- ¹⁶ Ieraksts Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 23.06.1723. *LNA-LVVA*, 749–6–84, 180.–181. lpp.
- ¹⁷ Ieraksts Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 02.07.1723. *LNA-LVVA*, 749–6–84, 264. lpp.

- ¹⁸ Paziņojums Rīgas rātei par Pētera I pavēli atļaut priesterim Bonaventuram apkalpot Rīgā dienšos virsniekus – Romas katoļus [vācu val.], 22.03.1721. *LNA-LVVA*, 673–1–468, 2. lp. Lai piesaistītu savam karaspēkam vairāk ārzemju virsnieku, Pēteris I bija oficiāli paziņojis, ka jebkurai virsniekam, lai kādas ticības viņš būtu, Krievijas karaspēkā būs tiesības piekopt savu ticību un iespēju robežās virsnieki tiks nodrošināti ar garīdzniekiem.
- ¹⁹ Ieraksts Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 26.07.1723. *LNA-LVVA*, 749–6–84, 348.–349. lpp.
- ²⁰ Ģenerālis-šefs (*général en chef*) – militārā pakāpe Krievijas 18. gs. karaspēkā, zemāka par ģenerālfeldmaršalu.
- ²¹ Aņikita Repņins (*Repnin*, 1668–1726) – Rīgas guberņas ģenerālgubernators no 1719. līdz 1726. gadam.
- ²² Kristians Cimmermanis (*Zimmermann*, 1675–1737) – Rīgas rātskungs kopš 1711. gada, birģermeistars kopš 1719. gada.
- ²³ Ieraksts Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 30.07.1723. *LNA-LVVA*, 749–6–84, 379.–381. lpp.
- ²⁴ Ieraksts Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 31.07.1723. *LNA-LVVA*, 749–6–84, 402.–406. lpp.
- ²⁵ Heinrihs Bruinings (*Brüningk*, 1675–1736) – Rīgas tirgotāja un rātskunga dēls, kopš 1711. gada – Vidzemes ģenerālsuperintendents (luterāņu baznīcas vadītājs Vidzemes guberņā), kopš 1712. gada – Rīgas virsmācītājs.
- ²⁶ Landfogtejas tiesa – Rīgas rātei pakļauta institūcija, kas izskatīja ar priekšpilsētām un patrimoniālo apgabalu saistītas lietas, tai bija arī policejiskas funkcijas.
- ²⁷ Ieraksti Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 28.02.1731. un 28.03.1731. *LNA-LVVA*, 749–6–99, 128.–129., 196.–197. lpp. Minēts arī tas, ka katoļi organizējuši mirušā izvadišanas procesiju caur pilsētu, kas viņiem ir noliegts. Izmeklēšanā noskaidrots, ka procesija bijusi ļoti vienkārša. Neatļautie dievvārdi teikti priekšpilsētā vācu un poļu valodā.
- ²⁸ Ieraksts Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 03.12.1732. *LNA-LVVA*, 749–6–102, 190.–191. lpp.
- ²⁹ Lastādija – vieta Maskavas priekšpilsētā pie Daugavas krastmalas.
- ³⁰ Pēteris Lasī (*Lassi*, 1678–1751) – no Īrijas cēlies Krievijas karavadonis, pildīja Rīgas gubernatora pienākumus kopš 1727. gada.
- ³¹ Ieraksts Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 17.12.1732. *LNA-LVVA*, 749–6–102, 226.–227. lpp.
- ³² Frīdrihs Kazimirs Lēvenvolde (*Löwenwolde*, 1692–1769) – krievu diplomāts, kurš daudz darbojās Polijā-Lietuvā.
- ³³ Ieraksts Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 06.08.1733. *LNA-LVVA*, 749–6–103, 155.–156. lpp. Rāte nolēma nuncijsam nosūtīt norakstus no Rīgas privilēģijām.

- ³⁴ 14. gs. franciskāņu vidū kļuva aktuāls jautājums par atgriešanos pie autentiskas sava ordeņa Regulas pildīšanas, tādēļ nodalījās observanti (burtiski “Regulas ievērotāji”) un konventuāļi. Vēlākajos gados nošķīrās vēl citas franciskāņu kongregācijas, piemēram, alkantarieši, reformētie franciskāņi vai kapucīņi. 19. gs. pāvesti visas šīs kongregācijas atkal apvienoja trijās lielās saimēs – konventuāļos, kapucīņos un franciskāņos (observantos).
- ³⁵ Ieraksts Rīgas rātes protokolu grāmatā [vācu val.], 01.09.1734. *LNA-LVVA*, 749–6–105, 28.–28. lpp. Luterāņu mācītājiem bija pienākusi informācija, ka katoļu priesteris nokristījis ārļaulībā dzimušu bērnu, uzsaucis kādu pāri un mēģinājis pierunāt daudzus cilvēkus pāriet katoļticībā. Landfogtejas tiesa priesterim jau bija aizrādījusi, ka dievkalpojumu drīkst noturēt tikai strūgu pienākšanas laikā. Par katoļu pārkāpumiem Rīgā tika ziņots uz Pēterburgu, un 1735. gada februārī iznāca imperatores Annas pavēle atgādināt visiem luterāņu, reformātu un katoļu garīdzniekiem, ka viņiem ir dota ticības brīvība, bet viņiem nav tiesību pārliecināt nevienu Krievijas padoto, lai kādas kārtas un nācijas tas būtu, pāriet savā ticībā (Nodrukāta imperatores Annas pavēle par aizliegumu citus pārliecināt pāriet savā ticībā [vācu val.], 05.03.1735. *LNA-LVVA*, 749–6–965, 216. lpp.).
- ³⁶ Ja izbēdzis dzimcilvēks divus gadus nodzīvoja pilsētā, viņš tika uzskatīts par brīvu cilvēku. Šie noteikumi piesaistīja Rīgai lēto darbaspēku, kas pilsētai bija ļoti nepieciešams tirdzniecības sezonā.